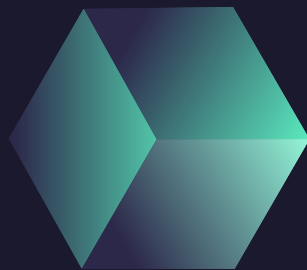

Struktura a jednání ve společnosti

PBB011 / PGB005

Mgr. Ondřej Klíma

klima@fss.muni.cz

Struktura a jednání

Anthony Giddens

Pierre Bourdieu

Problémy determinismu a individualismu

Dneska
projdeme

Struktura a jednání

Struktura jsou pravidelné a zobecnělé rysy sociálního života

Strukturu vztahujeme k institucím, systémům a silám

Jednání označuje konání jedinců nebo skupin jedinců

Sociologie pak zkoumá to, jak se struktury sociálního života reprodukují ve společnosti jednáním

Od úvahy k teorii

Obraz struktury a jednání je v souladu s každodenní zkušeností

Jedinci jsou neustále konfrontováni s institucemi nad kterými nemají plnou kontrolu ale stále mají jistý stupeň svobody „jednak jak chtějí“

Tedy jsme omezeni tím kam ve společnosti patříme (rodina, třída, příjmová skupina, kultura, náboženství, geografická poloha)

Ovšem v rámci těchto omezení máme jistou míru svobody jednat

Giddens vs. Bourdieu

Rozdíly

- Bourdieu byl silně inspirovaný strukturalisty a marxisty, Giddens byl silně inspirovaný individualistickými přístupy
- Bourdieu se soustředil primárně na empirické poznání, Giddens zpočátku silně teoretizoval

Podobnosti

- Oba se snaží vysvětlit reprodukci sociálních struktur prostřednictvím jednání lidí
- Oba souhlasí, že toto jednání je ovlivněné kulturními pravidly a zdroji

Anthony Giddens

teoretik strukturace

1940 - žije

- Pracoval syntetickým přístupem – sjednocování teorií a jejich aplikace na (jeho) současnou dobu
- Vytvořil teorii strukturace pomocí syntézy marxistického a Webrova přístupu k sociologii
- Teorií strukturace reagoval na nedostatky Parsonsova pojetí strukturálního funkcionalismu kde je jedinec zcela nevědomě ovlivněn systémem

Teorie strukturace

Cílem je vyhnout se redukcionizmu aktérů – jedinci v teorii strukturace jsou racionální a sebeuvědomělí

Je velmi inspirována Goffmanem a Garfinkelem, kteří také kladli důraz na jednání jedinců a jejich racionální rozhodování – ovšem se vyhraňuje proti jejich nedostatečnému začlenění institucí do tohoto rozhodovacího procesu

Strukturace říká, že společnost není výtvozem subjektů a instituce nelze zjednodušit na konkrétní objekty

Vysvětluje reprodukci institucionálních řádů skrze poučené jednání jedinců

Struktura a systém podle Giddense

- Aktér má tři typy zkušeností (vědomí)
 - Nevědomí – podvědomé vjemy zkoumané psychoanalýzou (Freud)
 - Diskurzivní vědomí – vědění které aktér může reflexivně popsat (znalosti)
 - Praktické vědomí (zamlčené vědění) – sdílené vědění pro každodenní interakce které je prakticky neviditelné
- Praktické vědomí je ústředním bodem teorie strukturace – toto vědomí vychází na povrch pouze pokud vidíme odchylky od očekávaného chování, jinak je skryté

Struktura a systém podle Giddense

- Teorie strukturace má tři prvky
 - Systém – hlavní instituce společnosti, sociální a třídní systémy, ekonomika
 - Struktura – zajišťuje aby jedinci jednali v souladu se strukturací (reprodukovali systém)
 - Strukturace – reprodukování stávajícího systému činností jedinců
- Struktura jsou pravidla a zdroje které existují pouze v sociální praxi – praktické uspořádání rozdílů (jak je popisuje v jazyku Saussure)
- Tedy struktura je souhrn pravidel které se liší od ostatních a zároveň z nich vyplívá, tyto pravidla nejsou bezprostředně známé aktérovi
- Struktura nám zaručuje předvídatelnost a očekávatelnost činů – dualita struktury (je sprostředkovatelem i výsledkem jednání)

Pierre Bourdieu

Pierre Félix Bourdieu
1930 - 2002

- Kombinoval objektivistický důraz na strukturu se subjektivistickým důrazem na jednání
- Jeho teorie praxe se snaží o vysvětlení institucionální skutečnosti moderní společnosti skrze pozitivistický přístup zkoumání
- Přišel s koncepty habitu, pole a kulturního kapitálu

Teorie praxe

- Kritizoval „objektivní pozorování“ v sociologii – dle něj není možné protože zkresluje sociální realitu nepochopením vnitřních systémů známým přirozeně těm, které pozorujeme (vidíme co dělají, ale proč pouze interpretujeme)
- Přichází s pojmem reflexivní sociologie – kdy sociolog vytváří teorii vlastního postavení ve vztahu k účastníkům studie (zkoumáme jednání badatelů i pozorovaných)
- Sociální aktéři jsou podle Bourdieho „virtuózy“ – znají hru tak dobře, že nepřemýšlí nad arbitrárními pravidly, dokáží improvizovat a automaticky rozhodovat o tom co je „dobře“
- Tento „mysl pro hru“ není individualistický ale vychází z pochopení ostatních ve stejné sociální skupině – co se považuje za dobré a co za špatné

Habitus a pole

Habitus

- Obsahuje včleněné dispozice organizující jednání a vnímání světa
- Obsahuje sociální struktury (kognitivní)
- Odvozuje se od socioekonomické pozice – osvojení vkusu a praktik sociálního postavení (svou roli)

Pole

- Institucionální prostředí
- Struktura sociálních vztahů nezávislá na jedincích kterého ho obsazují
- Habitus zajišťuje reprodukci pole
- V poli se pak soupeří o sociální (třídní) nadřazenost / odlišnost

Kapitály

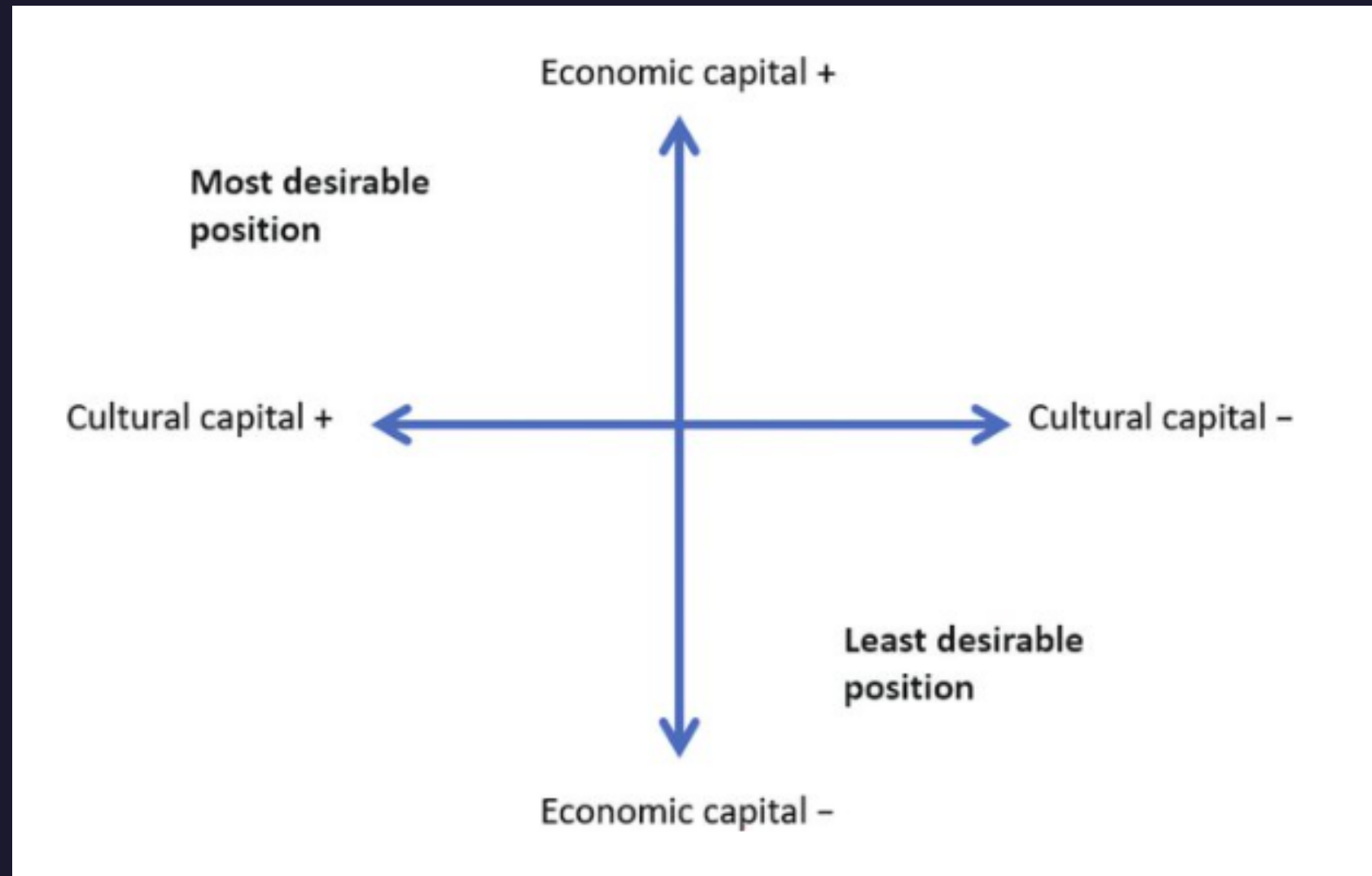
Ekonomický

- Pasivně ekonomické postavení jedince
- Ekonomická síla – jakou kontrolu má jedinec nad zdroji (výrobní, peníze, materiály)

Kulturní

- Získané zkušenosti a praktiky z habitu
- Získáním obdivovaných / záviděných praktik roste kulturní kapitál (a sociální postavení)
- Často se mluví o získání kultivovanosti

Sociální status v poli jednotlivých habitů

Problémy determinismu a individualismu

- Determinismus – vysvětlování sociálního života vytvářením pravidel která jsou deterministická = předurčují jednání a tím oslabují jedincovo rozhodování
 - Jak Giddens tak Bourdieu nadřazují strukturu / habitus nad schopnosti jedinců se ve výsledku svobodně rozhodovat
 - Výkyvy z těchto vzorců jednání řeší jako patologické a ne jako symptomické (vyjma z pravidla a ne jako něco co by vylučovalo teorii jednání)
- Metodologický individualismus – když může jedinec občas jednat jinak tak je tu možnost že struktura / habitus nedeterminují jeho chování
 - Když jedná odlišně jednou, může odlišně jednat pokaždé
 - Můžou se rozhodnou tak nejednat vůbec (rebelie)
- Ve výsledku vždy budeme oslabovat buď strukturální (deterministickou) nebo individuální stránku a je těžké najít zlatý střed

O čem jsme mluvili

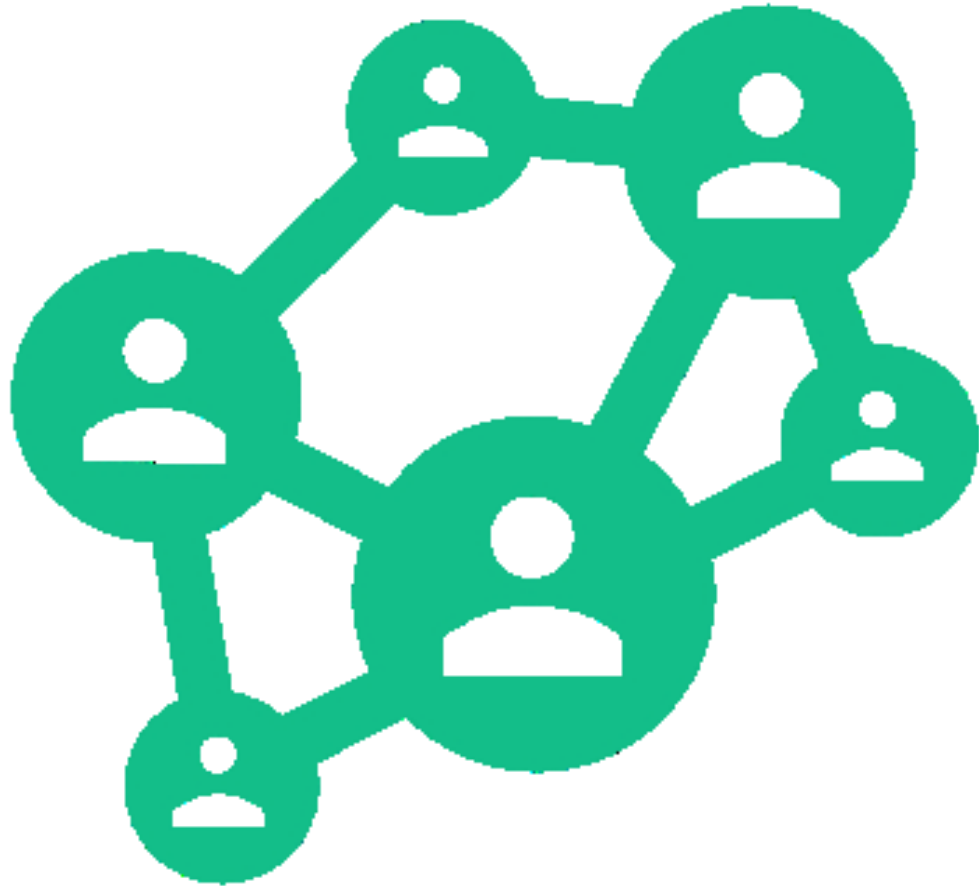
Struktura a
jednání

Anthony
Giddens

Pierre
Bourdieu

Problémy
determinismu a
individualismu

Příště

Socializace, rodina a gender